

Consiliul Economic și Social

Distrib.: generală
10 august 2017

Original: limba engleză
Tradus și revizuit de IER
(<http://ier.gov.ro/>)

Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale

Comentariul general nr. 24 (2017) privind obligațiile statelor în conformitate cu Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*

I. Introducere

1. Întreprinderile au un rol important în realizarea drepturilor economice, sociale și culturale, printre altele prin contribuția la crearea de oportunități de angajare și — prin investiții private — la dezvoltare. Cu toate acestea, Comitetului pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale i s-au prezentat periodic situații în care, ca urmare a faptului că statele membre nu au asigurat respectarea, sub jurisdicția lor, a normelor și standardelor recunoscute la nivel internațional în domeniul drepturilor omului, activitățile întreprinderilor au afectat în mod negativ drepturile economice, sociale și culturale. Prezentul comentariu general urmărește să clarifice obligațiile statelor părți la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale în astfel de situații, în vederea prevenirii și abordării efectelor negative ale activităților comerciale asupra drepturilor omului.

2. În trecut, Comitetul a examinat impactul tot mai mare al activităților comerciale asupra exercitării anumitor drepturi enunțate în Pact în materie de sănătate,¹ locuințe,² hrană,³ apă,⁴ securitate socială,⁵ dreptul la muncă,⁶ dreptul la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare,⁷ precum și dreptul de a constitui sindicate și de a adera la ele.⁸ În plus, Comitetul a abordat această problemă în observațiile finale⁹ privind rapoartele statelor părți și în prima sa decizie privind o comunicare individuală.¹⁰ În 2011, a adoptat o declarație privind obligațiile statelor legate de responsabilitățile întreprinderilor în contextul drepturilor

* Adoptat de Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale la cea de-a 61-a sesiune (29 mai–23 iunie 2017).

¹ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 14 (2000) privind dreptul la cel mai înalt standard posibil de sănătate, pct. 26 și 35.

² A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 4 (1991) privind dreptul la o locuință adecvată, pct. 14.

³ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 12 (1999) privind dreptul la o alimentație adecvată, pct. 19 și 20.

⁴ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 15 (2002) privind dreptul la apă, pct. 49.

⁵ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 19 (2007) privind dreptul la securitate socială, pct. 45, 46 și 71.

⁶ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 18 (2005) privind dreptul la muncă, pct. 52.

⁷ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 23 (2016) privind dreptul la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare, pct. 74 și 75.

⁸ A se vedea E/C.12/AZE/CO/3, pct. 15.

⁹ A se vedea E/C.12/CAN/CO/6, pct. 15 și 16; E/C.12/VNM/CO/2-4, pct. 22 și 29; și E/C.12/DEU/CO/5, pct. 9–11.

¹⁰ Comunicarea nr. 2/2014, *I.D.G. împotriva Spaniei*, Opinii adoptate la 17 iunie 2015.

enunțate în Pact.¹¹ Prezentul comentariu general ar trebui citit împreună cu aceste contribuții anterioare. De asemenea, acesta ia în considerare progresele înregistrate în cadrul Organizației Internaționale a Muncii¹² și în cadrul organizațiilor regionale, precum Consiliul European.¹³ La adoptarea prezentului comentariu general, Comitetul a luat în considerare Principiile directoare privind afacerile și drepturile omului, aprobate de Consiliul Drepturilor Omului în 2011,¹⁴ precum și contribuțiile la această chestiune din partea organelor pentru drepturile omului prevăzute de tratat și a diverselor proceduri speciale.¹⁵

II. Context și domeniu de aplicare

3. În sensul prezentului comentariu general, activitățile comerciale includ toate activitățile entităților comerciale, indiferent dacă funcționează la nivel transnațional sau dacă activitățile lor sunt exclusiv interne, indiferent dacă sunt deținute în totalitate privat ori deținute de stat și indiferent de dimensiunea, sectorul, amplasamentul, proprietatea și structura lor.

4. În anumite jurisdicții, persoanele beneficiază de căi de recurs directe împotriva entităților comerciale pentru încălcări ale drepturilor economice, sociale și culturale, fie pentru a impune unor astfel de entități private obligații (negative) de a se abține de la anumite conduite, fie pentru a impune obligații (pozitive) de a adopta anumite măsuri sau de a contribui la realizarea acestor drepturi.¹⁶ Există, de asemenea, un număr mare de legi naționale menite să protejeze anumite drepturi economice, sociale și culturale, care se aplică direct entităților comerciale, ca de exemplu în domeniile nediscriminării, asistenței medicale, educației, mediului, relațiilor de muncă și siguranței consumatorilor.

5. În plus, conform standardelor internaționale, este de așteptat ca entitățile comerciale să respecte drepturile enunțate în Pact, indiferent dacă există legi naționale sau dacă acestea sunt aplicate pe deplin în practică.¹⁷ Prin urmare, prezentul comentariu general urmărește totodată să sprijine sectorul comercial să își îndeplinească obligațiile în domeniul drepturilor omului și să își asume responsabilitățile, atenuând astfel orice risc pentru reputație care ar putea fi asociat cu încălcări ale drepturilor enunțate în Pact în sfera lor de influență.

6. Prezentul comentariu general ar putea, de asemenea, să sprijine organizațiile lucrătorilor și angajatorilor în contextul negocierilor colective. Un număr mare de state părți necesită proceduri la locul de muncă pentru examinarea plângerilor formulate de lucrători, în mod individual sau colectiv, fără amenințarea cu represalii.¹⁸ Dialogul social și disponibilitatea mecanismelor de plângere pentru lucrători ar putea fi folosite ca bază într-un mod mai sistematic, în special pentru punerea în aplicare a art. 6 și 7 din Pact.

¹¹ A se vedea E/C.12/2011/1, pct. 7.

¹² Declarația tripartită de principii privind companiile multinaționale și politica socială, adoptată de Organizația Internațională a Muncii (OIM), inițial în 1977 și revizuită ultima dată în 2017, încurajează contribuțiile pozitive ale întreprinderilor la societate pentru punerea în aplicare a principiilor care stau la baza standardelor internaționale în domeniul muncii.

¹³ A se vedea Recomandarea CM/Rec(2016)3 a Comitetului de Miniștri al Consiliului European privind drepturile omului și afacerile, adoptată la 2 martie 2016 în cadrul celei de-a 1249-a reuniuni a delegaților miniștrilor.

¹⁴ A se vedea A/HRC/17/31, aprobat de Consiliul Drepturilor Omului în Rezoluția 17/4.

¹⁵ A se vedea A/HRC/4/35/Add.1.

¹⁶ A se vedea, de exemplu, Curtea Constituțională a Africii de Sud, *Daniels contra Scribante și alții*, cauza CCT 50/16, hotărârea din 11 mai 2017, pct. 37-39 (hotărâre de referință de J. Madlanga) (obligații pozitive impuse proprietarului pentru a asigura dreptul la securitatea posesiei în condiții care respectă cerințele demnității umane).

¹⁷ Principiile directoare privind afacerile și drepturile omului: punerea în aplicare a Cadrului „Protecție, respect și măsuri reparatorii” al Organizației Națiunilor Unite, principiul 11 și comentariul.

¹⁸ A se vedea Recomandarea privind examinarea plângerilor, 1967 (nr. 130), adoptată de OIM.

III. Obligațiile statelor părți în temeiul Pactului

A. Obligații de nediscriminare

7. Comitetul a subliniat anterior că discriminarea în exercitarea drepturilor economice, sociale și culturale se regăsește frecvent în sfera privată, inclusiv la locul de muncă și pe piața muncii¹⁹, precum și în sectorul locuințelor și cel al creditelor.²⁰ În temeiul art. 2 și 3 din Pact, statele părți au obligația să garanteze tuturor drepturile enunțate în Pact, fără nicio discriminare.²¹ Cerința de eliminare a oricărei discriminări de formă și de fond²² include obligația de a interzice discriminarea de către entități nestatale în exercitarea drepturilor economice, sociale și culturale.

8. Printre grupurile care sunt adesea afectate în mod disproporționat de impactul negativ al activităților comerciale se numără femeile, copiii, populațiile indigene, în special în ceea ce privește dezvoltarea, utilizarea sau exploatarea terenurilor și a resurselor naturale,²³ țăranii, pescarii și alte persoane care lucrează în zone rurale, minoritățile etnice sau religioase în cazul în care aceste minorități sunt lipsite de putere politică. De asemenea, persoanele cu dizabilități sunt adesea afectate în mod disproporționat de impactul negativ al activităților comerciale, în special pentru că se confruntă cu obstacole deosebite în ceea ce privește accesul la mecanisme de răspundere și remediere. După cum a observat Comitetul cu ocazii anterioare, solicitanții de azil și migranții fără acte sunt expuși unui risc deosebit de mare de a se confrunța cu discriminare în exercitarea drepturilor enunțate în Pact din cauza situației lor precare, iar în raport cu art. 7 din Pact, lucrătorii migranți sunt deosebit de vulnerabili la exploatare, program de lucru prelungit, salarii inechitabile și medii de muncă periculoase și nesănătoase.²⁴

9. Anumite categorii ale populației se confruntă cu un risc mai mare de a suferi discriminare intersecțională și multiplă.²⁵ De exemplu, evacuările și strămutările legate de investiții duc adesea la violență fizică și sexuală împotriva femeilor și fetelor, precum și la despăgubiri necorespunzătoare și dificultăți suplimentare legate de relocare.²⁶ În cursul unor astfel de evacuări și strămutări legate de investiții, femeile și fetele indigene se confruntă cu discriminări atât din cauza sexului lor, cât și a identității lor ca persoane indigene. În plus, femeile sunt suprareprezentate în economia informală (subterană) și au șanse mai mici de a beneficia de protecție în materie de muncă și securitate socială.²⁷ În plus, în pofida unor îmbunătățiri, femeile sunt în continuare suprareprezentate în procesele decizionale ale întreprinderilor din întreaga lume.²⁸ Prin urmare, Comitetul recomandă statelor părți să abordeze impactul specific al activităților comerciale asupra femeilor și fetelor, inclusiv

¹⁹ A se vedea, de exemplu, comentariul general al Comitetului nr. 18, pct. 13 și 14; comentariul general al Comitetului nr. 20 (2009) privind nediscriminarea în domeniul drepturilor economice, sociale și culturale, pct. 32; comentariul general al Comitetului nr. 6 (1995) privind drepturile economice, sociale și culturale ale persoanelor vârstnice, pct. 22; și comentariul general al Comitetului nr. 4, pct. 8 lit. e).

²⁰ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 4, pct. 17; și comentariul general nr. 20, pct. 11.

²¹ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 20, pct. 7 și 8.

²² Ibidem, pct. 8 și 11.

²³ A se vedea Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite [A/RES/61/295, anexa, art. 32 (2)].

²⁴ A se vedea E/C.12/2017/1 pentru declarația Comitetului privind obligațiile statelor față de refugiați și migranți în temeiul Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale; și comentariul general al Comitetului nr. 23, pct. 47 lit. e).

²⁵ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 20, pct. 17.

²⁶ Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului (OHCHR) și al Programul ONU pentru Așezări Umene (UN-Habitat), *Evacuări forțate*, Fișa de informare nr. 25/Rev.1 (2014), pag. 16.

²⁷ A se vedea A/HRC/26/39, pct. 48–50. A se vedea, de asemenea, orientările adresate statelor cu privire la modul de adoptare a măsurilor de promovare a drepturilor lucrătorilor și a protecției sociale în economia informală (subterană), încurajând în același timp o tranziție către economia formală, prevăzută de OIM în Recomandarea privind tranziția de la economia informală la cea formală, 2015 (nr. 204).

²⁸ A se vedea A/HRC/26/39, pct. 57–62.

asupra femeilor și fetelor indigene, și să includă o perspectivă de gen în toate măsurile de reglementare a activităților comerciale care ar putea avea un impact negativ asupra drepturilor economice, sociale și culturale, consultând inclusiv Orientările privind planurile naționale de acțiune în domeniul afacerilor și al drepturilor omului.²⁹ Statele părți ar trebui, de asemenea, să ia măsuri corespunzătoare, inclusiv prin măsuri speciale temporare, pentru o mai bună reprezentare a femeilor pe piața muncii, inclusiv în eșalonul superior al ierarhiei corporative.

B. Obligații de a respecta, a proteja și a realiza

10. Pactul stabilește obligații specifice ale statelor părți pe trei niveluri — a respecta, a proteja și a realiza. Aceste obligații se aplică în ceea ce privește situațiile atât de pe teritoriul național al statului, cât și din afara teritoriului național în situații în care statele părți pot să exercite control. Componentele extrateritoriale ale obligațiilor sunt abordate separat, în subsecțiunea III. C de mai jos. Această secțiune conține clarificări privind conținutul obligațiilor statelor, cu accent pe obligațiile lor de a proteja, care sunt cele mai relevante în contextul activităților comerciale.

11. Prezentul comentariu general se adresează statelor părți la Pact și, în acest context, se referă doar la conduita actorilor privați — inclusiv a entităților comerciale — în mod indirect. Totuși, în conformitate cu dreptul internațional, statele părți pot fi considerate răspunzătoare direct pentru acțiunea sau lipsa de acțiune a entităților comerciale: (a) dacă entitatea în cauză acționează, în fapt, conform instrucțiunilor statului respectiv sau se află sub controlul ori sub îndrumarea sa în ceea ce privește desfășurarea conduitei în cauză,³⁰ cum se poate întâmpla în cazul contractelor de achiziții publice;³¹ (b) atunci când o entitate comercială este abilitată în temeiul legislației statului parte să exercite elemente ale autorității guvernamentale³² sau dacă circumstanțele impun exercitarea unor astfel de funcții guvernamentale în caz de absență sau de neîndeplinire a obligațiilor autorităților oficiale,³³ sau (c) dacă și în măsura în care statul parte recunoaște și adoptă conduita ca fiind a sa.³⁴

1. Obligația de a respecta

12. Obligația de a respecta drepturile economice, sociale și culturale este încălcată atunci când statele părți acordă prioritate intereselor entităților comerciale față de drepturile enunțate în Pact, fără justificare corespunzătoare, sau când aplică politici care afectează negativ aceste drepturi. Așa ceva se poate întâmpla, de exemplu, atunci când se dispun evacuări forțate în contextul unor proiecte de investiții.³⁵ Valorile și drepturile culturale ale populațiilor indigene asociate cu pământurile lor strămoșești sunt expuse unui risc deosebit.³⁶ Statele părți și entitățile comerciale ar trebui să respecte principiul consimțământului liber, prealabil și informat al populațiilor indigene în ceea ce privește toate aspectele care le-ar

²⁹ De Grupul de lucru pentru problema drepturilor omului și a corporațiilor transnaționale și a altor întreprinderi (Grupul de lucru pentru afaceri și drepturile omului) (noiembrie 2016).

³⁰ A se vedea A/56/10 pentru articolele privind răspunderea statelor pentru acte internaționale ilicite, cu comentarii adoptate de Comisia de drept internațional, art. 8. A se vedea, de asemenea, Rezoluțiile 56/83, 59/35, 62/61, 65/19 și 68/104 ale Adunării Generale.

³¹ În special, răspunderea statului poate fi angajată în cazul în care acesta nu include clauze de muncă în contractele publice pentru a asigura protecția corespunzătoare a lucrătorilor angajați de contractanții privați cărora li s-au atribuit astfel de contracte. În acest sens, statele trebuie să se raporteze la actele adoptate de OIM: Convenția privind clauzele de muncă (contractele publice), 1949 (nr. 94) și Recomandarea privind clauzele de muncă (contracte publice), 1949 (nr. 84).

³² Articole privind răspunderea statelor pentru fapte internaționale ilicite, art. 5.

³³ Ibidem, art. 9.

³⁴ Ibidem, art. 11.

³⁵ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 7 (1997) privind evacuările forțate, pct. 7 și 8; și OHCHR și UN-Habitat, *Evacuări forțate*, Fișa de informare nr. 25/Rev.1, pag. 28 și 29. A se vedea, de asemenea, de exemplu, A/HRC/25/54/Add.1, pct. 55 și 59-63.

³⁶ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 21 (2009) privind dreptul fiecăruia de a participa la viața culturală, pct. 36. A se vedea, de asemenea, Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, art. 26.

putea afecta drepturile, inclusiv terenurile, teritoriile și resursele pe care prin tradiție le dețin, le ocupă sau le folosesc ori le-au dobândit în alt mod.³⁷

13. Statele părți ar trebui să identifice orice potențial conflict între obligațiile care le revin în temeiul Pactului și în temeiul tratatelor comerciale sau de investiții și să se abțină de la a încheia astfel de tratate în cazul în care se constată existența unor astfel de conflicte,³⁸ așa cum impune principiul caracterului obligatoriu al tratatelor.³⁹ Prin urmare, încheierea unor astfel de tratate ar trebui să fie precedată de evaluări ale impactului asupra drepturilor omului, care să țină seama atât de impactul pozitiv, cât și de impactul negativ al tratatelor comerciale și de investiții asupra drepturilor omului, inclusiv de contribuția acestor tratate la realizarea dreptului la dezvoltare. Impactul asupra drepturilor omului ale punerii în aplicare a acordurilor ar trebui să fie evaluat periodic, pentru a permite adoptarea oricăror măsuri corective care ar putea fi necesare. Interpretarea tratatelor comerciale și de investiții în vigoare în prezent ar trebui să țină seama de obligațiile statului în materie de drepturile omului, în conformitate cu art. 103 din Carta Organizației Națiunilor Unite și cu natura specifică a obligațiilor în domeniul drepturilor omului.⁴⁰ Statele părți nu pot deroga de la obligațiile impuse de Pact în tratatele comerciale și de investiții pe care le pot încheia. Acestea sunt încurajate să introducă, în tratatele viitoare, o dispoziție care să se refere în mod explicit la obligațiile lor în materie de drepturile omului și să se asigure că mecanismele de soluționare a litigiilor dintre investitori și state iau în considerare drepturile omului în interpretarea tratatelor de investiții sau a capitolelor de investiții din acordurile comerciale.

2. Obligația de a proteja

14. Obligația de a proteja înseamnă că statele părți trebuie să prevină în mod eficace încălcările drepturilor economice, sociale și culturale în contextul activităților comerciale. Acest lucru obligă statele părți să adopte măsuri legislative, administrative, educaționale și alte măsuri adecvate, pentru a asigura o protecție eficientă împotriva încălcărilor drepturilor enunțate în Pact, legate de activitățile comerciale, precum și pentru a oferi victimelor unor astfel de abuzuri ale entităților comerciale acces la căi de recurs eficiente.

15. Statele părți ar trebui să aibă în vedere aplicarea de sancțiuni și pedepse penale sau administrative, după caz, în situația în care activitățile comerciale conduc la abuzuri contra drepturilor enunțate în Pact sau în situația în care nerespectarea obligației de a acționa cu diligența necesară pentru atenuarea riscurilor permite apariția unor astfel de încălcări; să pună la dispoziția victimelor încălcării drepturilor procese civile și alte mijloace eficiente pentru a solicita despăgubiri de la autorii din întreprindere ai încălcării, în special prin reducerea costurilor pentru victime și prin acordarea posibilității unor despăgubiri colective; revocarea licențelor comerciale și a subvențiilor, dacă și în măsura în care este necesar, de care beneficiază făptuitorii; revizuirea codurilor fiscale relevante, a contractelor de achiziții publice,⁴¹ a creditelor la export și a altor forme de ajutoare de stat, a privilegiilor și avantajelor în cazul încălcării drepturilor omului, aliniind astfel stimulentele pentru întreprinderi cu responsabilitățile legate de drepturile omului. Statele părți ar trebui să revizuiască periodic caracterul adecvat al legislației și să identifice și să soluționeze lacunele în materie de conformitate și informare, precum și problemele care apar.⁴²

³⁷ A se vedea Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, art. 10, 19, 28, 29 și 32.

³⁸ A se vedea A/HRC/19/59/Add.5. A se vedea, de asemenea, Recomandarea CM/Rec(2016)3 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, anexa, pct. 23.

³⁹ A se vedea Convenția cu privire la dreptul tratatelor, adoptată la Viena, art. 26 și 30 alin. (4) lit. (b).

⁴⁰ Curtea Interamericană a Drepturilor Omului, *Comunitatea indigenă Sawhoyamaya împotriva Paraguayului* (hotărârea din 29 martie 2006, seria C nr. 146), pct. 140.

⁴¹ A se vedea concluziile anexate la rezoluția privind munca decentă în lanțurile globale de aprovizionare, adoptată de Conferința Generală a Organizației Internaționale a Muncii în cadrul celei de-a 105-a sesiuni, pct. 16 lit. c).

⁴² Principiile directoare privind afacerile și drepturile omului, principiul 17 lit. (c). A se vedea A/HRC/32/19/Add.1, pct. 5, pentru modelul de termeni de referință pentru o revizuire a întinderii și eficacității legislației relevante pentru încălcările drepturilor omului legate de întreprinderi; și A/HRC/32/19, anexa, pentru orientările menite să îmbunătățească responsabilitatea întreprinderilor și

16. Obligația de a proteja presupune o obligație pozitivă de a adopta un cadru legal care obligă entitățile comerciale să exercite diligența cuvenită drepturilor omului în vederea identificării, prevenirii și diminuării riscurilor de încălcare a drepturilor enunțate în Pact, pentru a evita abuzul contra acestor drepturi și pentru a ține seama de efectele negative cauzate sau influențate de deciziile și operațiunile lor, precum și de cele ale entităților pe care le controlează, asupra exercitării drepturilor enunțate în Pact.⁴³ Statele ar trebui să adopte măsuri precum impunerea de cerințe de vigilență necesară pentru a preveni abuzurile contra drepturilor enunțate în Pact în lanțul de aprovizionare al unei entități comerciale și de subcontractanți, furnizori, francizați sau alți parteneri de afaceri.

17. Statele părți ar trebui să se asigure că, după caz, impactul activităților comerciale asupra populațiilor indigene în mod specific (în special efectele negative reale sau potențiale asupra drepturilor popoarelor indigene asupra terenurilor, resurselor, teritoriilor, patrimoniului cultural, cunoștințelor și culturii tradiționale) sunt integrate în evaluările de impact asupra drepturilor omului.⁴⁴ În exercitarea obligației de diligență (precauție) necesară în materie de drepturile omului, entitățile comerciale ar trebui să se consulte și să coopereze cu bună-credință cu populațiile indigene în cauză prin intermediul instituțiilor reprezentative ale populațiilor indigene pentru a obține consimțământul lor liber, prealabil și informat înainte de începerea activităților.⁴⁵ Astfel de consultări ar trebui să permită identificarea impactului potențial negativ al activităților și a măsurilor de atenuare și compensare a acestui impact. Acestea ar trebui, de asemenea, să conducă la conceperea unor mecanisme de partajare a beneficiilor rezultate din activități, întrucât întreprinderile sunt obligate să respecte drepturile indigenilor de a institui mecanisme care să garanteze că populațiile indigene primesc o cotă din beneficiile generate de activitățile desfășurate pe teritoriile lor tradiționale.⁴⁶

18. Statele și-ar încălca obligația de a proteja drepturile enunțate în Pact, de exemplu prin faptul că nu au prevenit sau nu au contracarat conduita întreprinderilor care conduce la abuz contra unor astfel de drepturi sau care au efectul previzibil de a conduce la abuz contra unor astfel de drepturi, de exemplu prin relaxarea criteriilor pentru aprobarea noilor medicamente,⁴⁷ prin faptul că nu au inclus, în contractele publice, o cerință privind locuințe rezonabile pentru persoanele cu dizabilități, prin faptul că au acordat autorizații de explorare și exploatare a resurselor naturale fără a ține seama în mod corespunzător de efectele negative potențiale ale unor astfel de activități asupra exercitării, de către persoane și comunități, a drepturilor enunțate în Pact, prin faptul că au exceptat anumite proiecte sau anumite zone geografice de la aplicarea legilor care protejează drepturile enunțate în Pact, sau prin faptul că nu au reglementat piața imobiliară și entitățile financiare care operează pe această piață, astfel încât să asigure accesul fiecărei persoane la o locuință adecvată cu un preț rezonabil.⁴⁸ Astfel de încălcări sunt înlesnite în cazul în care sunt insuficiente mecanismele de protecție pentru a combate corupția funcționarilor publici sau corupția în sectorul privat sau în cazul în care, ca urmare a corupției judecătorilor, abuzurile contra drepturilor omului rămân nereparate.

19. Obligația de a proteja uneori necesită reglementare și intervenție directă. Statele părți ar trebui să ia în considerare măsuri precum restrângerea comercializării și publicității făcute anumitor bunuri și servicii pentru a proteja sănătatea publică,⁴⁹ ca de exemplu produsele din

accesul la acțiuni juridictionale în cazul abuzurilor contra drepturilor omului legate de întreprinderi. A se vedea, de asemenea, Rezoluția 32/10 a Consiliului Drepturilor Omului.

⁴³ Principiile directoare privind afacerile și drepturile omului, principiile 15 și 17.

⁴⁴ A se vedea A/68/279, pct. 31; Ghid de referință pentru întreprinderi: Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, pag. 15; A/HRC/33/42; și A/66/288, pct. 92–102.

⁴⁵ Ghid de referință pentru întreprinderi: Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, pag. 16; și Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, art. 19.

⁴⁶ A se vedea A/66/288, pct. 102.

⁴⁷ A se vedea A/63/263 și A/HRC/11/12.

⁴⁸ A se vedea A/HRC/34/51, pct. 62–66.

⁴⁹ A se vedea Convenția cu privire la drepturile copilului; Comitetul drepturilor copilului, comentariul general nr. 16 (2013) privind obligațiile statului în ceea ce privește impactul sectorului de afaceri

tutun, în conformitate cu Convenția-cadru WHO pentru controlul tutunului,⁵⁰ și înlocuitorii laptelui matern, în conformitate cu Codul internațional de marketing al înlocuitorilor laptelui matern din 1981 și cu rezoluțiile ulterioare ale Adunării Mondiale a Sănătății;⁵¹ combaterea stereotipizării rolurilor de gen și a discriminării;⁵² exercitarea controlului chiriei pe piața locuințelor private, astfel cum este necesar pentru protecția dreptului fiecăruia la o locuință adecvată;⁵³ stabilirea unui salariu minim care să corespundă unui salariu de subzistență și unei remunerații echitabile;⁵⁴ reglementarea altor activități comerciale privind drepturile enunțate în Pact în materie de educație, ocuparea forței de muncă și sănătatea reproducerii, în vederea combaterii eficiente a discriminării de gen;⁵⁵ și eliminarea treptată a formelor de muncă informale sau „nestandard” (adică precare), ceea ce duce adesea la privarea lucrătorilor în cauză de protecția conferită de legislația muncii și a securității sociale.

20. Corupția constituie unul dintre principalele obstacole în calea promovării și protecției efective a drepturilor omului, în special în ceea ce privește activitățile întreprinderilor.⁵⁶ De asemenea, subminează capacitatea unui stat de a mobiliza resurse pentru furnizarea de servicii esențiale pentru realizarea drepturilor economice, sociale și culturale. Astfel se ajunge la un acces discriminatoriu la serviciile publice în favoarea celor capabili să influențeze autoritățile, inclusiv prin dare de mită sau recurgere la presiuni politice. Prin urmare, avertizorii în interes public ar trebui protejați⁵⁷ și ar trebui instituite mecanisme specializate de combatere a corupției, ar trebui garantată independența acestora și ar trebui să dispună de resurse suficiente.

21. Rolul și impactul sporit al actorilor privați în sectoare de obicei publice, precum sectorul sănătății sau al educației, reprezintă noi provocări pentru statele părți în ceea ce privește respectarea obligațiilor care le revin în temeiul Pactului. Privatizarea nu este interzisă în sine de Pact, chiar și în domenii precum furnizarea de apă sau energie electrică, educație sau sănătate, în care rolul sectorului public a fost de obicei puternic. Cu toate acestea, furnizorii privați ar trebui să fie supuși unor reglementări stricte care să le impună așa-numitele „obligații de serviciu public”: în cazul furnizării de apă sau energie electrică, pot fi incluse cerințe privind universalitatea acoperirii și continuitatea serviciilor, politici de stabilire a prețurilor, cerințe de calitate și participarea utilizatorilor.⁵⁸ În mod similar, ar trebui să li se interzică furnizorilor de asistență medicală privați să refuze accesul la servicii, tratamente sau informații adecvate și cu prețuri rezonabile. De exemplu, în cazul în care profesioniștilor din domeniul sănătății li se permite să invoce obiecția pe motive de conștiință pentru a refuza furnizarea anumitor servicii de sănătate sexuală și sănătatea reproducerii, inclusiv avort, aceștia ar trebui să le dea femeilor sau fetelor care solicită astfel de servicii trimitere către un alt profesionist aflat pe o rază teritorială accesibilă și dispus să furnizeze astfel de servicii.⁵⁹

asupra drepturilor copilului, pct. 14, 19, 20, 56 și 57; Organizația Mondială a Sănătății, *Set de recomandări referitoare la comercializarea alimentelor și a băuturilor nealcoolice adresate copiilor* (2010); și Organizația Mondială a Sănătății, *Cadru pentru punerea în aplicare a setului de recomandări referitoare la comercializarea alimentelor și a băuturilor nealcoolice adresate copiilor* (2012).

⁵⁰ Ale Organizației Mondiale a Sănătății.

⁵¹ A se vedea A/HRC/19/59, pct. 16.

⁵² A se vedea Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, art. 5.

⁵³ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 4, pct. 8 lit. c).

⁵⁴ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 23, pct. 10-16 și 19-24.

⁵⁵ A se vedea Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, Recomandarea generală nr. 28 (2010) privind obligațiile fundamentale ale statelor părți în temeiul art. 2 din Convenție, pct. 13.

⁵⁶ A se vedea Rezoluția 23/9 a Consiliului Drepturilor Omului și Rezoluția A/RES/69/199 a Adunării Generale.

⁵⁷ A se vedea concluziile anexate la rezoluția privind munca decentă în lanțurile globale de aprovizionare, adoptată de Conferința Generală a Organizației Internaționale a Muncii în cadrul celei de-a 105-a sesiuni, pct. 16 lit. g).

⁵⁸ A se vedea, de exemplu, Rezoluția 15/9 a Consiliului Drepturilor Omului.

⁵⁹ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 22 (2016) privind dreptul la sănătate sexuală și sănătatea reproducerii, pct. 14, 42, 43 și 60.

22. Comitetul este deosebit de îngrijorat de faptul că bunuri și servicii care sunt necesare pentru exercitarea drepturilor fundamentale economice, sociale și culturale pot ajunge la prețuri mai puțin accesibile ca urmare a furnizării acestor bunuri și servicii de către sectorul privat sau de faptul că este posibilă sacrificarea calității în interesul creșterii profiturilor. Furnizarea, de către actori privați, de bunuri și servicii esențiale pentru exercitarea drepturilor enunțate în Pact nu ar trebui să conducă la condiționarea drepturilor enunțate în Pact de capacitatea de plată, ceea ce ar crea noi forme de segregare socio-economică. Privatizarea educației ilustrează un astfel de risc, în cazul în care instituțiile de învățământ private conduc la transformarea învățământului de înaltă calitate într-un privilegiu accesibil numai celor mai bogate categorii ale societății sau în cazul în care aceste instituții sunt reglementate insuficient, oferind o formă de educație care nu respectă standardele de educație minime, oferind în același timp o scuză convenabilă statelor părți să nu își îndeplinească propriile obligații în vederea realizării dreptului la educație.⁶⁰ Privatizarea nu ar trebui să aibă ca rezultat nici excluderea anumitor grupuri care au fost marginalizate din punct de vedere istoric, precum persoanele cu dizabilități. Astfel, statele își păstrează în permanență obligația de a reglementa actorii privați pentru a se asigura că serviciile furnizate de aceștia sunt accesibile tuturor, sunt corespunzătoare, sunt evaluate periodic pentru a răspunde nevoilor în schimbare ale publicului și sunt adaptate acestor nevoi. Întrucât privatizarea furnizării de bunuri sau servicii esențiale pentru exercitarea drepturilor enunțate în Pact poate duce la o lipsă de răspundere, ar trebui să se adopte măsuri pentru a garanta dreptul persoanelor de a participa la evaluarea caracterului adecvat al furnizării acestor bunuri și servicii.

3. Obligația de a realiza

23. Obligația de a realiza impune statelor părți să ia măsurile necesare, în limita resurselor de care dispun, pentru a facilita și promova exercitarea drepturilor enunțate în Pact și, în anumite cazuri, a furniza în mod direct bunuri și servicii esențiale pentru exercitarea drepturilor. Îndeplinirea acestor obligații poate necesita mobilizarea unor resurse de către stat, inclusiv aplicarea unor sisteme de impozitare progresivă. Poate necesita obținerea unei cooperări comerciale și a unui sprijin pentru aplicarea drepturilor enunțate în Pact și respectarea altor norme și principii în materie de drepturile omului.

24. Această obligație necesită, de asemenea, direcționarea eforturilor entităților comerciale către realizarea drepturilor enunțate în Pact. La elaborarea unui cadru privind drepturile de proprietate intelectuală, de exemplu, care să fie în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului și cu dreptul de a beneficia de progresul științific prevăzut la art. 15 din Pact, statele părți ar trebui să se asigure că drepturile de proprietate intelectuală nu conduc la negarea sau restrângerea accesului fiecăruia la medicamente esențiale necesare pentru a beneficia de dreptul la sănătate⁶¹ sau la resurse productive, precum semințele, accesul la acestea fiind esențial pentru dreptul la hrană și pentru drepturile agricultorilor.⁶² Statele părți ar trebui, de asemenea, să recunoască și să protejeze dreptul populațiilor indigene de a controla proprietatea intelectuală asupra patrimoniului lor cultural, a cunoștințelor tradiționale și a expresiilor lor culturale tradiționale.⁶³ La sprijinirea cercetării și dezvoltării de noi produse și servicii, statele părți ar trebui să urmărească realizarea drepturilor enunțate

⁶⁰ A se vedea, de exemplu, E/C.12/CHL/CO/4, pct. 30; și A/69/402. Desigur, deși este importantă, reglementarea corespunzătoare a furnizorilor de servicii educaționale ar trebui să respecte libertatea academică și „libertatea părinților și, atunci când este cazul, a tutorilor legali, de a alege pentru copiii lor instituții de învățământ, altele decât cele ale autorităților publice, dar conforme cu normele minimale pe care le poate prescrie sau aproba statul în materie de educație și de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor în conformitate cu propriile lor convingeri” [art. 13 alin. (3) din Pact]. În ceea ce privește învățământul primar, statele părți trebuie să garanteze nu doar că acesta este accesibil ca preț, ci și că este gratuit, în conformitate cu cerințele art. 13 alin. (2) lit. (a) și art. 14 din Pact.

⁶¹ A se vedea, de asemenea, A/HRC/23/42, pct. 3 (recunoașterea obligației de a acorda medicamente esențiale ca obligație imediată pentru toate statele părți).

⁶² A se vedea A/64/170, pct. 5 și 7; și Tratatul internațional privind resursele genetice vegetale pentru alimentație și agricultură (rezoluția 3/2001, adoptată la 3 noiembrie 2001, Conferința FAO, a 31-a sesiune), art. 9.

⁶³ A se vedea Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, art. 24 și 31; și comentariul general al Comitetului nr. 21, pct. 37.

în Pact, de exemplu sprijinind dezvoltarea de bunuri, servicii, echipamente și facilități cu concept universal, pentru a promova includerea persoanelor cu dizabilități.

C. Obligații extrateritoriale

25. În ultimii 30 de ani s-a înregistrat o creștere semnificativă a activităților corporațiilor transnaționale, creșterea investițiilor și a fluxurilor comerciale între țări, precum și apariția lanțurilor de aprovizionare globale. În plus, ample proiecte de dezvoltare au implicat din ce în ce mai mult investiții private, adesea sub forma unor parteneriate public-privat între agenții de stat și investitori privați străini. Aceste evoluții conferă o importanță deosebită chestiunii obligațiilor extrateritoriale ale statelor în materie de drepturile omului.

26. În declarația sa din 2011 privind obligațiile statelor părți în ceea ce privește sectorul corporativ și drepturile economice, sociale și culturale, Comitetul a reiterat că obligațiile statelor părți în temeiul Pactului nu se opresc la frontierele lor teritoriale. Statele părți aveau obligația să ia măsurile necesare pentru a preveni încălcările drepturilor omului în străinătate de către corporațiile cu sediul în teritoriul și/sau jurisdicția lor (indiferent dacă erau înregistrate în temeiul legislației lor, sau dacă aveau sediul legal, administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității pe teritoriul național), fără a încălca suveranitatea sau a diminua obligațiile statelor gazdă în temeiul Pactului.⁶⁴ Comitetul a abordat, de asemenea, obligațiile extrateritoriale specifice ale statelor părți în ceea ce privește activitățile comerciale în comentariile sale generale anterioare privind dreptul la apă,⁶⁵ dreptul la muncă,⁶⁶ dreptul la securitate socială,⁶⁷ dreptul la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare,⁶⁸ precum și în examinarea rapoartelor periodice ale statelor.

27. Aceste obligații extrateritoriale ale statelor în temeiul Pactului decurg din faptul că obligațiile enunțate în Pact sunt exprimate fără nicio restricție legată de teritoriu sau jurisdicție. Deși art. 14 din Pact se referă la învățământul primar obligatoriu care trebuie asigurat de un stat „în teritoriul său metropolitan sau în teritoriile aflate sub jurisdicția sa”, o astfel de mențiune lipsește din celelalte dispoziții ale Pactului. În plus, art. 2 alin. (1) se referă la asistența și cooperarea internațională ca mijloc de realizare a drepturilor economice, sociale și culturale. Ar fi contradictoriu ca o astfel de mențiune să permită unui stat să rămână pasiv atunci când un actor cu sediul pe teritoriul său și/sau sub jurisdicția sa și, prin urmare, sub controlul sau autoritatea sa, a prejudiciat drepturile altora în alte state sau când conduita unui astfel de actor poate duce la cauzarea unor prejudicii previzibile. Într-adevăr, membrii Organizației Națiunilor Unite s-au obligat „să întreprindă acțiuni în comun și separat, în cooperare cu Organizația” pentru a atinge scopurile prevăzute la art. 55 din Cartă, inclusiv „respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie”.⁶⁹ Această obligație este exprimată fără nicio limitare teritorială și ar trebui luată în considerare atunci când se abordează întinderea obligațiilor statelor în temeiul tratatelor privind drepturile omului. De asemenea, în concordanță cu Carta, Curtea Internațională de Justiție a recunoscut domeniul de aplicare extrateritorial al tratatelor fundamentale privind drepturile omului, concentrându-se asupra obiectului și scopului acestora, asupra istoriei lor legislative și a lipsei, din text, a prevederilor privind limitarea teritorială.⁷⁰ Dreptul internațional cutumiar, de asemenea, interzice unui stat să permită ca teritoriul său să fie utilizat pentru a cauza daune pe teritoriul unui alt stat, cerință care a dobândit o relevanță deosebită în dreptul internațional privind mediul.⁷¹ Consiliul

⁶⁴ A se vedea E/C.12/2011/1, pct. 5 și 6.

⁶⁵ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 15, pct. 31 și 33.

⁶⁶ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 18, pct. 52.

⁶⁷ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 19, pct. 54.

⁶⁸ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 23, pct. 70.

⁶⁹ Carta Organizației Națiunilor Unite, art. 56.

⁷⁰ *Consecințele juridice ale construirii unui zid în Teritoriile Palestiniene Ocupate, Aviz consultativ, C.I.J. Culegere (2004)*, pct. 109–112.

⁷¹ *Cauza Topitoria Trail (Statele Unite ale Americii împotriva Canadei), Reports of International Arbitral Awards [Culegere de hotărâri de arbitraj internațional]*, vol. 3 (1941), pag. 1965; Curtea Internațională de Justiție, *cauza Canalul Corfu (Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord împotriva Albaniei) (Fond)*, C.I.J. Culegere, vol. 4 (9 aprilie 1949), pct. 22; și Curtea Internațională

Drepturilor Omului a confirmat că o astfel de interdicție se extinde asupra dreptului drepturilor omului, atunci când a aprobat principiile directoare privind sărăcia extremă și drepturile omului, în Rezoluția sa 21/11.⁷²

28. Obligațiile extrateritoriale apar atunci când un stat parte poate influența situații din afara teritoriului său, în concordanță cu limitele impuse de dreptul internațional, controlând activitățile întreprinderilor cu sediul pe teritoriul său și/sau sub jurisdicția sa și, astfel, poate contribui la exercitarea efectivă a drepturilor economice, sociale și culturale în afara teritoriului său național.⁷³ În această privință, Comitetul ia notă totodată de comentariul general nr. 16 (2013) privind obligațiile statului în ceea ce privește impactul sectorului de afaceri asupra drepturilor copilului,⁷⁴ al Comitetului drepturilor copilului, precum și de pozițiile adoptate de alte organe prevăzute de tratat în materie de drepturile omului.⁷⁵

1. Obligația extrateritorială de a respecta

29. Obligația extrateritorială de a respecta impune statelor părți să se abțină de la ingerințe directe sau indirecte în exercitarea drepturilor enunțate în Pact de către persoane din afara teritoriului lor. În cadrul acestei obligații, statele părți trebuie să se asigure că nu împiedică un alt stat să își respecte obligațiile care îi revin în temeiul Pactului.⁷⁶ Această îndatorire este deosebit de relevantă pentru negocierea și încheierea acordurilor comerciale și de investiții sau a tratatelor financiare și fiscale,⁷⁷ precum și pentru cooperarea judiciară.

2. Obligația extrateritorială de a proteja

30. Obligația extrateritorială de a proteja impune statelor părți să ia măsuri pentru prevenirea și repararea încălcărilor drepturilor enunțate în Pact care au loc în afara teritoriului lor din cauza activităților entităților comerciale asupra cărora acestea pot să exercite control, în special în cazurile în care căile de recurs în fața instanțelor naționale ale statului în care se produce prejudiciul sunt indisponibile victimelor sau ineficiente.

31. Această obligație cuprinde orice entități comerciale asupra cărora statele părți pot să exercite control, în conformitate cu Carta Organizației Națiunilor Unite și dreptul

de Justiție, *Legalitatea amenințării cu arme nucleare sau a utilizării acestora*, *Aviz consultativ*, C.I.J. *Culegere* (8 iulie 1996), pct. 29. A se vedea, de asemenea, A/61/10, proiectul de principii privind alocarea pierderilor în cazul prejudiciului cauzat de activități periculoase, adoptat în cadrul celei de-a 58-a sesiuni a Comisiei de drept internațional, în 2006 (în special principiul 4, care stipulează că „fiecare stat ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că sunt disponibile despăgubiri prompte și adecvate pentru victimele prejudiciului transfrontalier cauzat de activitățile periculoase situate pe teritoriul său ori sub jurisdicția sa sau sub controlul său”). Principiile de la Maastricht privind obligațiile extrateritoriale ale statelor în domeniul drepturilor economice, sociale și culturale, adoptate în 2011 de o serie de cadre universitare, institute de cercetare și organizații neguvernamentale pentru drepturile omului, oferă o reafirmare a stării actuale a dreptului internațional al drepturilor omului pe această temă, contribuind la dezvoltarea progresivă a acestuia.

⁷² Rezoluția 21/11 a aprobat proiectul final de principii directoare privind sărăcia extremă și drepturile omului (a se vedea A/HRC/21/39), care prevede, la pct. 92, că „în cadrul cooperării și asistenței internaționale, statele au obligația de a respecta și proteja exercitarea drepturilor omului, ceea ce implică evitarea conduitei care ar crea un risc previzibil de a aduce atingere exercitării drepturilor omului de către persoanele care trăiesc în sărăcie dincolo de granițele lor, precum și efectuarea de evaluări ale impactului extrateritorial al legilor, politicilor și practicilor”.

⁷³ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 12, pct. 36; comentariul general nr. 14, pct. 39; sau comentariul general nr. 15, pct. 31-33; comentariul general al Comitetului nr. 19, pct. 54; comentariul general nr. 20, pct. 14; și comentariul general nr. 23, pct. 69 și 70; și E/C.12/2011/1, pct. 5.

⁷⁴ A se vedea pct. 43 și 44.

⁷⁵ A se vedea, de exemplu, CERD/C/NOR/CO/19-20, pct. 17; și CCPR/C/DEU/CO/6, pct. 16.

⁷⁶ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 8 (1997) privind relația dintre sancțiunile economice și respectarea drepturilor economice, sociale și culturale; și articolele privind răspunderea statelor pentru fapte internaționale ilicite, art. 50 (contra-măsurile luate de un stat sau un grup de state ca răspuns la un act ilicit internațional al unui alt stat nu pot să afecteze „obligațiile de protecție a drepturilor fundamentale ale omului”).

⁷⁷ A se vedea A/HRC/19/59/Add.5.

internațional aplicabil.⁷⁸ În conformitate cu întinderea admisibilă a jurisdicției în temeiul dreptului internațional general, statele pot încerca să reglementeze corporațiile cu sediul pe teritoriul și/sau în jurisdicția lor: această categorie include corporațiile constituite în temeiul legislației lor sau care au sediul legal, administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității pe teritoriul lor național.⁷⁹ Statele părți pot, de asemenea, să utilizeze stimulente care nu implică impunerea directă de obligații, ca de exemplu dispoziții din contracte de achiziții publice ce favorizează entitățile comerciale care au instituit mecanisme solide și eficiente de verificare prealabilă cu privire la drepturile omului, pentru a contribui la protecția drepturilor economice, sociale și culturale în țară și în străinătate.

32. Deși, în mod normal, statele părți nu pot fi considerate răspunzătoare direct la nivel internațional pentru încălcarea drepturilor economice, sociale și culturale cauzate de conduita unei entități private (cu excepția celor trei scenarii menționate la pct. 11 din prezentul comentariu general), un stat parte ar încălca obligațiile care îi revin în temeiul Pactului în cazul în care încălcarea arată că statul nu a luat măsuri rezonabile care ar fi putut împiedica producerea evenimentului. Răspunderea statului poate fi angajată în astfel de circumstanțe, chiar dacă la apariția încălcării au contribuit și alte cauze,⁸⁰ și chiar dacă statul nu a prevăzut că va rezulta o încălcare, cu condiția ca o astfel de încălcare să fie previzibilă în mod rezonabil.⁸¹ De exemplu, având în vedere riscurile bine-documentate asociate industriei extractive, este necesară o verificare prealabilă deosebită în ceea ce privește proiectele legate de minerit și proiectele de dezvoltare legate de petrol.⁸²

33. În îndeplinirea obligației de a proteja, statele părți ar trebui, de asemenea, să solicite corporațiilor să facă toate eforturile pentru a se asigura că entitățile pe ale căror conduite corporațiile le pot influența, precum filialele (inclusiv toate entitățile comerciale în care au investit, indiferent dacă sunt înregistrate în conformitate cu legislația statului parte respectiv sau în conformitate cu legislația altui stat) sau partenerii de afaceri (inclusiv furnizorii, francizații și subcontractanții), respectă drepturile enunțate în Pact. Corporațiile cu sediul pe teritoriul și/sau sub jurisdicția statelor părți ar trebui să fie obligate să acționeze cu atenția necesară pentru a identifica, preveni și aborda abuzurile contra drepturilor enunțate în Pact comise de filialele și asociații în cauză, indiferent de locul în care s-ar putea afla.⁸³ Comitetul subliniază că, deși impunerea unor astfel de obligații de precauție prealabilă are într-adevăr efecte asupra situațiilor din afara teritoriilor naționale ale acestor state, întrucât ar trebui evitate sau soluționate posibilele încălcări ale drepturilor enunțate în Pact în cadrul lanțurilor de aprovizionare globale sau al grupurilor multinaționale de întreprinderi, acest lucru nu implică exercitarea jurisdicției extraterritoriale de către statele în cauză. Trebuie instituite proceduri adecvate de monitorizare și responsabilizare pentru a asigura prevenirea și aplicarea eficace. Astfel de proceduri pot consta în a impune întreprinderilor obligația de a prezenta rapoarte privind politicile și procedurile lor de asigurare a respectării drepturilor omului, precum și în a asigura mijloace eficace de responsabilizare și despăgubire pentru abuzurile contra drepturilor enunțate în Pact.

34. În cazurile transnaționale, răspunderea efectivă și accesul la măsuri reparatorii necesită cooperare internațională. În acest sens, Comitetul face trimitere la recomandarea inclusă în raportul privind mecanismul răspunderii și accesul la căi de recurs al victimelor abuzurilor contra drepturilor omului legate de afaceri, elaborat de Oficiul Înaltului Comisar

⁷⁸ A se vedea, de exemplu, comentariul general al Comitetului nr. 14, pct. 39; sau comentariul general nr. 15, pct. 31–33. Principiile de la Maastricht au făcut obiectul unor comentarii explicative; a se vedea Olivier De Schutter și alții, „Commentary to the Maastricht Principles on Extraterritorial Obligations of States in the area of Economic, Social and Cultural Rights” [Comentariu la Principiile de la Maastricht privind obligațiile extraterritoriale ale statelor în domeniul drepturilor economice, sociale și culturale], *Human Rights Quarterly*, vol. 34 (2012), pag. 1084–1171.

⁷⁹ A se vedea Recomandarea CM/Rec(2016)3 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, anexă, pct. 13.

⁸⁰ Curtea Internațională de Justiție, *Cauza având ca obiect aplicarea Convenției pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid (Bosnia și Herțegovina împotriva Serbiei și Muntenegrului)* (hotărârea din 26 februarie 2007), *C.I.J. Culegere*, pct. 430 și 461.

⁸¹ Articole privind răspunderea statelor pentru fapte internaționale ilicite, art. 23, comentariu.

⁸² A se vedea A/HRC/8/5/Add.2.

⁸³ Principiile directoare privind afacerile și drepturile omului, principiul 13.

ONU pentru Drepturile Omului la solicitarea Consiliului Drepturilor Omului,⁸⁴ potrivit căreia statele ar trebui să „ia măsuri, folosind orientările” (anexate la acel raport) „pentru a îmbunătăți eficiența cooperării transfrontaliere între agențiile de stat și organele judiciare, în ceea ce privește aplicarea dreptului atât public, cât și privat al regimurilor juridice naționale”.⁸⁵ Ar trebui încurajată utilizarea comunicării directe între organele de aplicare a legii în vederea asistenței reciproce, pentru a asigura o acțiune mai rapidă, în special în ceea ce privește urmărirea penală a infracțiunilor.

35. Îmbunătățirea cooperării internaționale ar trebui să reducă riscurile unor conflicte de competență pozitive și negative, care ar putea duce la insecuritate juridică și la căutarea instanței celei mai favorabile de către părțile în litigiu, sau la imposibilitatea victimelor de a obține despăgubiri. În acest sens, Comitetul salută eforturile de adoptare a unor instrumente internaționale care ar putea consolida datoria statelor de a coopera pentru a îmbunătăți mecanismul răspunderii și accesul la căi de atac pentru victimele încălcării drepturilor enunțate în Pact în cazuri transnaționale. O sursă de inspirație poate fi găsită în instrumente precum Convenția privind munca în domeniul maritim, adoptată de Organizația Internațională a Muncii (OIM) în 2006 și intrată în vigoare în 2013, care instituie un sistem de legi naționale și inspecții armonizate, atât de către statele de pavilion, cât și de către statele de port, cu privire la plângerile adresate de navigatorii de la bordul navelor atunci când nava intră într-un port străin; sau Convenția privind lucrătorii familiali (nr. 189), adoptată de OIM în 2011, precum și Recomandarea privind lucrătorii familiali (nr. 201), adoptată de OIM în 2011.

3. Obligația extrateritorială de a îndeplini

36. Art. 2 alin. (1) din Pact prevede că este de așteptat ca statele părți să întreprindă acțiuni colective, inclusiv prin cooperare internațională, pentru a contribui la realizarea drepturilor economice, sociale și culturale ale persoanelor din afara teritoriului lor național.⁸⁶

37. În concordanță cu art. 28 din Declarația Universală a Drepturilor Omului,⁸⁷ această obligație de a îndeplini impune statelor părți să contribuie la crearea unui mediu internațional care să permită realizarea drepturilor enunțate în Pact. În acest scop, statele părți trebuie să ia măsurile necesare în legislația și politicile lor, inclusiv măsuri de relații diplomatice și externe, pentru a promova și a contribui la crearea unui astfel de mediu. Statele părți ar trebui, de asemenea, să încurajeze actorii economici a căror conduită sunt în măsură să o influențeze ca să se asigure că aceștia nu subminează, în statele în care își desfășoară activitatea, eforturile acelor state pentru a realiza pe deplin drepturile enunțate în Pact — de exemplu, prin recurgerea la strategii de evaziune fiscală sau de evitare a obligațiilor fiscale în statele în cauză. Pentru a combate practicile fiscale abuzive ale corporațiilor transnaționale, statele ar trebui să combată practicile de stabilire a prețurilor de transfer și să aprofundeze cooperarea internațională în domeniul fiscal și să exploreze posibilitatea de a impozita grupurile multinaționale de întreprinderi ca societăți comerciale unice, țările dezvoltate impunând un impozit pe profit minim într-o perioadă de tranziție. Reducerea nivelului impozitului pe profit doar pentru a atrage investitori încurajează concurența între întreprinderi pentru a oferi salarii minime care, în cele din urmă, subminează capacitatea tuturor statelor de a mobiliza resurse pe plan intern pentru a realiza drepturile enunțate în Pact. Ca atare, această practică este incompatibilă cu îndatoririle statelor părți la Pact. Faptul de a asigura protecție excesivă secretului bancar și norme permissive privind impozitul pe profit poate să afecteze capacitatea

⁸⁴ A se vedea Rezoluția 26/22 a Consiliului.

⁸⁵ A se vedea A/HRC/32/19, pct. 24-28; și anexa la acest raport, pentru orientări în vederea îmbunătățirii răspunderii corporative și a accesului la căi de recurs jurisdicțional în cazul abuzurilor contra drepturilor omului legate de întreprinderi, pct. 9.1-9.7 și 10.1, și pct. 17.1-17.5 (pentru aplicarea dreptului public) și 18.1 și 18.2 (pentru aplicarea dreptului privat).

⁸⁶ Olivier De Schutter și alții, „Commentary to the Maastricht Principles on Extraterritorial Obligations of States in the area of Economic, Social and Cultural Rights” [Comentariu la Principiile de la Maastricht privind obligațiile extrateritoriale ale statelor în domeniul drepturilor economice, sociale și culturale].

⁸⁷ A se vedea Rezoluția 217 (III) A Adunării Generale.

statelor în care au loc activități economice de a-și îndeplini obligația de a mobiliza resursele disponibile la nivel maxim pentru realizarea drepturilor economice, sociale și culturale.⁸⁸

IV. Proceduri de recurs

38. În îndeplinirea obligației de a proteja, statele părți ar trebui să creeze cadre de norme și de politici corespunzătoare și să pună în aplicare aceste cadre. Prin urmare, trebuie instituite mecanisme eficiente de monitorizare, investigare și responsabilizare pentru a asigura angajarea răspunderii și accesul la proceduri de recurs, de preferință recursuri jurisdicționale, pentru cei ale căror drepturi enunțate în Pact au fost încălcate în contextul activităților comerciale. Statele părți ar trebui să informeze persoanele și grupurile cu privire la drepturile lor și la procedurile de recurs accesibile acestora referitoare la drepturile enunțate în Pact în contextul activităților comerciale, asigurându-se în mod specific că informațiile și orientările, inclusiv evaluările impactului asupra drepturilor omului, sunt accesibile populațiilor indigene.⁸⁹ De asemenea, acestea ar trebui să ofere întreprinderilor informații relevante, formare și sprijin, asigurându-se că acestea sunt informate cu privire la obligațiile statului în temeiul Pactului.⁹⁰

A. Principii generale

39. Statele părți trebuie să asigure proceduri de recurs corespunzătoare persoanelor sau grupurilor afectate și să asigure răspunderea corporației.⁹¹ Aceasta ar trebui, de preferință, să ia forma asigurării accesului la organisme judiciare independente și imparțiale: Comitetul a subliniat că „alte mijloace [de angajare a răspunderii] utilizate ar putea deveni ineficiente dacă nu sunt consolidate sau completate de recursuri jurisdicționale”.⁹²

40. Orientările privind procedurile de recurs pentru victimele încălcărilor grave ale dreptului internațional al drepturilor omului și ale încălcărilor grave ale dreptului internațional umanitar⁹³ oferă indicații utile cu privire la obligațiile care decurg pentru state din obligația generală de a asigura accesul la proceduri de recurs eficiente. În special, statele ar trebui: să ia toate măsurile necesare pentru a preveni încălcarea drepturilor; în cazul în care astfel de măsuri de prevenire eșuează, să investigheze în profunzime încălcările și să facă demersurile corespunzătoare împotriva presupușilor infractori; să asigure victimelor un acces efectiv la justiție, indiferent cine ar putea fi, în cele din urmă, purtătorul răspunderii pentru încălcare; și să asigure proceduri de recurs eficiente victimelor, inclusiv despăgubiri.

41. Este imperativ pentru realizarea deplină a drepturilor enunțate în Pact ca procedurile de recurs să fie disponibile, eficiente și rapide. Aceasta presupune ca victimele care solicită despăgubiri să aibă acces prompt la o autoritate publică independentă, care trebuie să aibă competența de a stabili dacă a avut loc o încălcare și de a dispune încetarea încălcării și repararea prejudiciului cauzat. Reparația poate să fie sub formă de restituire, compensare, reabilitare, satisfacție și garanție a nerepetării,⁹⁴ și trebuie să ia în considerare punctele de vedere ale celor afectați. Pentru a asigura nerepetarea, o procedură de recurs eficientă poate necesita îmbunătățiri ale legilor și politicilor care s-au dovedit ineficiente în prevenirea abuzurilor.

⁸⁸ A se vedea E/C.12/GBR/CO/6, pct. 16 și 17; și CEDAW/C/CHE/CO/4-5, pct. 41.

⁸⁹ A se vedea Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, art. 14; Ghid de referință pentru întreprinderi: Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, pag. 30 și 31; și A/68/279, pct. 56 lit. d).

⁹⁰ Principiile directoare privind afacerile și drepturile omului, principiul 8.

⁹¹ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 9 (1998) privind aplicarea Pactului la nivel național, pct. 2.

⁹² Ibidem, pct. 3. A se vedea, de asemenea, *I.D.G. împotriva Spaniei*, pct. 14 și 15.

⁹³ A se vedea Rezoluția 60/147 a Adunării Generale pentru Principiile și liniile directoare de bază privind dreptul la o procedură de recurs și despăgubire pentru victimele încălcărilor grave ale dreptului internațional al drepturilor omului și ale încălcărilor grave ale dreptului internațional umanitar, art. 3 lit. (a)-(d).

⁹⁴ Ibidem., partea IX, „Reparația pentru prejudiciul suferit”.

42. Datorită modului în care sunt organizate grupurile corporative, entitățile comerciale scapă în mod curent de răspundere ascunzându-se în spatele așa-numitului vâl corporativ, societatea-mamă încercând să eludeze răspunderea pentru actele filialei chiar și atunci când ar fi fost în măsură să influențeze conduita acesteia. Alte obstacole în calea accesului efectiv la proceduri de recurs pentru victimele încălcării drepturilor omului comise de entități comerciale includ dificultatea de a accesa informații și probe în susținerea pretențiilor, cea mai mare parte a acestora aflându-se adesea în posesia corporației pârâte; indisponibilitatea mecanismelor de recurs colectiv în cazul în care încălcările sunt răspândite și difuze; și lipsa asistenței juridice și a altor modalități de finanțare pentru a face pretențiile viabile din punct de vedere financiar.

43. Victimele abuzurilor comise de corporații transnaționale se confruntă cu obstacole specifice în privința accesului la proceduri de recurs eficiente. Pe lângă faptul că este greu de dovedit prejudiciul sau de stabilit legătura de cauzalitate între conduita corporației pârâte situate într-o jurisdicție și încălcarea rezultată într-o altă jurisdicție, litigiile transnaționale sunt adesea prohibitiv de costisitoare și consumatoare de timp, iar în absența unor mecanisme puternice de asistență juridică reciprocă, strângerea probelor și executarea într-un stat a hotărârilor pronunțate în alt stat reprezintă provocări specifice. În unele jurisdicții, doctrina *forum non conveniens*, potrivit căreia o instanță poate refuza să își exercite competența în cazul în care o altă instanță este competentă pentru victime, poate constitui, de fapt, o barieră în calea capacității victimelor rezidente într-un stat de a solicita despăgubiri în fața instanțelor statului în care își are sediul central întreprinderea pârâtă. Practica arată că pretențiile sunt adesea respinse în temeiul acestei doctrine în favoarea unei alte jurisdicții, fără a se asigura în mod obligatoriu că victimele au acces la proceduri de recurs eficiente în jurisdicția alternativă.

44. Statele părți au datoria de a lua măsurile necesare pentru a face față acestor provocări, în scopul de a preveni o denegare de dreptate și de a asigura dreptul la o procedură de recurs eficientă și o reparație efectivă. Acest lucru impune statelor părți să elimine barierele de fond, procedurale și practice în calea procedurilor de recurs, inclusiv instituind regimuri de răspundere a societăților-mamă sau a grupului-mamă, acordând asistență juridică și alte sisteme de finanțare reclamanților, permițând acțiunilor colective în domeniul drepturilor omului și a litigiilor în interes public, facilitând accesul la informații relevante și strângerea de probe în străinătate, inclusiv declarații ale martorilor, și permițând prezentarea unor astfel de probe în ședințele de judecată. Proporția în care o procedură de recurs eficientă este disponibilă și realistă în jurisdicția alternativă ar trebui să fie un considerent prioritar în hotărârile judecătorești care se bazează pe considerente *forum non conveniens*.⁹⁵ Declanșarea de către corporații a unor acțiuni de descurajare a persoanelor sau grupurilor de la exercitarea procedurilor de recurs, de exemplu prin invocarea prejudiciului adus reputației unei corporații, nu ar trebui să fie folosită abuziv pentru a cauza un efect de descurajare a exercitării legitime a procedurilor de recurs.

45. Statele părți ar trebui să faciliteze accesul la informațiile relevante prin intermediul legislației privind divulgarea obligatorie și prin introducerea unor norme procedurale care să permită victimelor să obțină divulgarea probelor deținute de pârât. Transferul sarcinii probei poate fi justificat în cazul în care faptele și evenimentele relevante pentru soluționarea unei pretenții sunt, integral sau parțial, cunoscute exclusiv de corporația pârâtă.⁹⁶ Condițiile în care se poate invoca protecția secretelor comerciale și alte motive de refuzare a divulgării ar trebui să fie definite în mod limitativ, fără a pune în pericol dreptul tuturor părților la un proces echitabil. În plus, statele părți și organele lor de judecată și de aplicare a legii au obligația de a coopera între ele pentru a promova schimbul de informații și transparența și pentru a preveni denegarea de dreptate.

⁹⁵ A se vedea, de asemenea, Recomandarea CM/Rec(2016)3 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, anexa, pct. 34.

⁹⁶ După cum a subliniat deja Comitetul în contextul specific al acțiunilor în care se invocă o discriminare: a se vedea comentariul general al Comitetului nr. 20, pct. 40. A se vedea, de asemenea, A/HRC/32/19, anexă, pct. 12.5 (în raport cu cauze civile) și pct. 1.7 (în raport cu cauze penale și cvasi-penale).

46. Statele părți ar trebui să se asigure că populațiile indigene au acces la proceduri de recurs eficiente, atât judiciare, cât și nejudiciare, pentru toate încălcările drepturilor lor individuale și colective. Aceste proceduri de recurs ar trebui să fie atente față de culturile indigene și accesibile populațiilor indigene.⁹⁷

47. Comitetul reamintește că toate sucursalele și agențiile guvernamentale ale statelor părți, inclusiv cele judiciare și de aplicare a legii, sunt obligate să respecte obligațiile care decurg din Pact. Statele părți ar trebui să se asigure că membrii sistemului judiciar, în special judecătorii și avocații, sunt bine informați cu privire la obligațiile care decurg din Pact în legătură cu activitățile comerciale și că își pot exercita atribuțiile în deplină independență.

48. În final, Comitetul atrage atenția statelor părți asupra provocărilor cu care se confruntă apărătorii drepturilor omului.⁹⁸ Comitetul a fost informat periodic despre amenințări și atacuri îndreptate împotriva celor care doresc să protejeze drepturile – proprii dar și ale altora – enunțate în Pact, în special în contextul proiectelor de extracție și de dezvoltare.⁹⁹ În plus, liderii sindicali, liderii mișcărilor țărănești, liderii indigeni și activiștii anticorupție sunt adesea expuși riscului de a fi hărțuiți. Statele părți ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru protejarea susținătorilor drepturilor omului și a activității acestora. Ar trebui să se abțină de la recurgerea la urmărirea penală pentru a le împiedica activitatea sau de la obstrucționarea în alt mod a activității lor.

B. Tipuri de proceduri de recurs

49. Asigurarea răspunderii corporative pentru încălcarea drepturilor enunțate în Pact necesită recurgerea la diverse instrumente. Cele mai grave încălcări ale Pactului ar trebui să atragă angajarea răspunderii penale a corporațiilor și/sau a persoanelor responsabile. Este posibil ca organele de urmărire penală să necesite să fie informate cu privire la rolul lor în apărarea drepturilor enunțate în Pact. Victimele încălcării drepturilor enunțate în Pact ar trebui să aibă acces la despăgubiri dacă sunt în joc drepturile enunțate în Pact și indiferent dacă răspunderea penală este angajată sau nu.¹⁰⁰

50. Statele părți ar trebui, de asemenea, să ia în considerare aplicarea de sancțiuni administrative pentru a descuraja conduita entităților comerciale care conduce sau poate conduce la încălcări ale drepturilor enunțate în Pact. De exemplu, în regimurile lor de achiziții publice, statele ar putea să refuze atribuirea de contracte de achiziții publice unor întreprinderi care nu au prezentat informații cu privire la impactul asupra societății sau a mediului al activităților lor sau care nu au pus în aplicare măsuri pentru a se asigura că acționează cu diligența necesară pentru a evita sau a atenua orice impact negativ asupra drepturilor enunțate în Pact. Accesul la credite de export și la alte forme de ajutoare de stat poate fi, de asemenea, refuzat în astfel de circumstanțe, iar în contexte transnaționale, tratatele de investiții pot să refuze protecția investitorilor străini ai celeilalte părți care s-au angajat în conduite ce conduc la o încălcare a drepturilor enunțate în Pact.¹⁰¹

⁹⁷ A se vedea A/68/279, pct. 50-53; și Ghid de referință pentru întreprinderi: Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, pag. 81.

⁹⁸ A se vedea E/C.12/2016/2 pentru declarația Comitetului privind apărătorii drepturilor omului și drepturile economice, sociale și culturale. A se vedea, de asemenea, Rezoluția 31/32 a Consiliului Drepturilor Omului; și Rezoluția 53/144 a Adunării Generale pentru Declarația cu privire la dreptul și responsabilitatea indivizilor, grupurilor și organelor societății de a promova și apăra drepturile omului și libertățile fundamentale universal recunoscute.

⁹⁹ A se vedea, de exemplu, E/C.12/VNM/CO/2-4, pct. 11; E/C.12/1/Add.44, pct. 19; E/C.12/IND/CO/5, pct. 12 și 50; E/C.12/PHL/CO/4, pct. 15; E/C.12/COD/CO/4, pct. 12; E/C.12/LKA/CO/2-4, pct. 10; și E/C.12/IDN/CO/1, pct. 28.

¹⁰⁰ A se vedea A/HRC/32/19, anexa, pentru orientările menite să îmbunătățească răspunderea întreprinderilor și accesul la recurs juridic în cazul abuzurilor contra drepturilor omului legate de întreprinderi (a se vedea, în special, obiectivele de politici 4-8 din orientări), precum și Principii privind infracțiunile corporative, elaborate în octombrie 2016 de Comisia independentă de experți instituită de Masa rotundă internațională privind răspunderea corporativă și Amnesty International.

¹⁰¹ A se vedea, de exemplu, cauza nr. ARB/07/26 International Centre for Settlement of Investment Disputes (Centrul Internațional pentru Arbitrarea Litigiilor din Investiții), *Urbaser S.A. și alții împotriva Argentinei* (hotărârea arbitrală din 8 decembrie 2016), pct. 1194 și 1195.

1. Recursuri jurisdicționale

51. Încălțările drepturilor enunțate în Pact vor fi adesea reparate printr-o pretenție individuală îndreptată împotriva statului, întemeiată fie pe Pact, fie pe dispozițiile constituționale sau legislative interne care încorporează garanțiile enunțate în Pact. Cu toate acestea, în cazul în care încălcarea este direct imputabilă unei entități comerciale, victimele ar trebui să aibă posibilitatea de a da în judecată entitatea fie direct în temeiul Pactului în jurisdicțiile care consideră că Pactul impune obligații de autoexecutare actorilor privați, fie în temeiul legislației naționale care încorporează Pactul în ordinea juridică națională. În acest sens, căile de recurs civile au un rol important în a asigura accesul la justiție victimelor încălcării drepturilor enunțate în Pact.

52. Accesul efectiv la justiție pentru populațiile indigene poate obliga statele părți să recunoască legile cutumiare, tradițiile și practicile populațiilor indigene și proprietatea cutumiară asupra terenurilor și resurselor lor naturale în cadrul recursurilor jurisdicționale.¹⁰² Statele părți ar trebui, de asemenea, să asigure utilizarea limbilor indigene și/sau a interpreților indigeni în instanțele de judecată, precum și disponibilitatea serviciilor juridice și a informațiilor privind căile de recurs în limbile indigene,¹⁰³ precum și formarea profesională a personalului din instanțele judecătorești cu privire la istoria, tradițiile juridice și obiceiurile indigenilor.

2. Căi de recurs nejurisdicțional

53. Deși, în general, nu ar trebui să fie considerate un substitut al mecanismelor jurisdicționale (care rămân adesea indispensabile pentru o protecție eficientă împotriva anumitor încălcări ale drepturilor enunțate în Pact), căile de recurs nejurisdicțional pot fi de ajutor asigurând o cale de recurs eficientă victimelor ale căror drepturi enunțate în Pact au fost încălcate de actori economici și angajând răspunderea pentru aceste încălcări. Aceste mecanisme alternative ar trebui să fie coordonate corespunzător cu mecanismele judiciare disponibile, atât în ceea ce privește sancțiunile, cât și despăgubirile pentru victime.

54. Statele părți ar trebui să utilizeze o gamă largă de mecanisme administrative și cvasi-judiciare, dintre care multe deja reglementează și soluționează aspecte ale activității economice în multe state părți, precum inspectoratele de muncă și instanțele judecătorești, agențiile de protecție a consumatorilor și a mediului și autoritățile de supraveghere financiară. Statele părți ar trebui să exploreze opțiunile de extindere a mandatului acestor organisme sau de înființare de noi organisme, cu capacitatea de a primi și a soluționa plângeri privind presupuse abuzuri ale entităților comerciale contra anumitor drepturi enunțate în Pact, de a investiga acuzațiile, de a aplica sancțiuni și de a dispune și a pune în aplicare despăgubiri pentru victime. Instituțiile naționale pentru drepturile omului ar trebui să fie încurajate să înființeze structuri corespunzătoare în cadrul organizațiilor lor pentru a monitoriza obligațiile statelor în ceea ce privește întreprinderile și drepturile omului și ar putea fi abilitate să primească cereri de la victimele conduitei entităților corporative.

55. Mecanismele nejudiciare de stat ar trebui să asigure o protecție efectivă a drepturilor victimelor. În cazul în care sunt instituite astfel de mecanisme nejudiciare alternative, acestea ar trebui să aibă, de asemenea, o serie de caracteristici care să garanteze faptul că sunt credibile și că pot contribui în mod eficient la prevenirea și repararea încălcărilor;¹⁰⁴ hotărârile acestora ar trebui să fie executabile, iar aceste mecanisme ar trebui să fie accesibile oricărei persoane.

56. Mecanismele nejudiciare pentru victimele din populațiile indigene ar trebui să fie dezvoltate împreună cu populațiile indigene în cauză prin intermediul instituțiilor reprezentative ale acestora. La fel ca în cazul căilor de recurs jurisdicțional, statele părți ar

¹⁰² A se vedea A/68/279, pct. 34; și Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale, Recomandarea generală nr. 31 (2005) privind prevenirea discriminării rasiale în administrarea și funcționarea sistemului de justiție penală, pct. 5 lit. e).

¹⁰³ Ghid de referință pentru întreprinderi: Declarația privind drepturile populațiilor indigene, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, pag. 47; și Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale, Recomandarea generală nr. 31, pct. 30.

¹⁰⁴ A se vedea Principiile directoare privind afacerile și drepturile omului, principiul 31.

trebui să abordeze barierele din calea accesului populațiilor indigene la mecanism, inclusiv barierele lingvistice.¹⁰⁵

57. În plus, căile de recurs nejurisdicțional ar trebui să fie disponibile și în context transnațional. Printre exemple se numără accesul victimelor aflate în afara teritoriului statului la instituțiile pentru drepturile omului sau la avocații poporului din statul respectiv, precum și la mecanismele de depunere a plângerilor instituite în cadrul organizațiilor internaționale, ca de exemplu punctele naționale de contact care funcționează în temeiul Orientărilor OCDE pentru întreprinderile multinaționale.

V. Punere în aplicare

58. Asigurarea faptului că activitățile comerciale se desfășoară în concordanță cu cerințele Pactului necesită efortul continuu al statelor părți. Pentru a sprijini acest lucru, planurile sau strategiile naționale de acțiune pe care statele părți urmează să le adopte pentru a asigura realizarea deplină a drepturilor enunțate în Pact ar trebui să abordeze în mod specific problema rolului entităților comerciale în realizarea progresivă a drepturilor enunțate în Pact.

59. În urma adoptării Principiilor directoare privind afacerile și drepturile omului, multe state sau organizații regionale au adoptat planuri de acțiune privind afacerile și drepturile omului.¹⁰⁶ Acest fapt este un progres binevenit, în special dacă astfel de planuri de acțiune stabilesc obiective specifice și concrete, alocă responsabilități tuturor actorilor și definesc perioada și mijloacele necesare pentru adoptarea acestora. Planurile de acțiune privind afacerile și drepturile omului ar trebui să includă principiile drepturilor omului, inclusiv participarea efectivă și semnificativă, nediscriminarea și egalitatea de gen, precum și răspunderea și transparența. Ar trebui monitorizate progresele înregistrate în aplicarea acestor planuri de acțiune, iar aceste planuri ar trebui să pună un accent egal pe toate categoriile de drepturi ale omului, inclusiv drepturile economice, sociale și culturale. În ceea ce privește cerința de participare la conceperea unor astfel de planuri, Comitetul reamintește rolul fundamental pe care instituțiile naționale pentru drepturile omului și organizațiile societății civile pot și trebuie să îl joace în realizarea deplină a drepturilor enunțate în Pact în contextul activităților comerciale.

¹⁰⁵ A se vedea A/68/279, pct. 36.

¹⁰⁶ A se vedea recomandarea CM/Rec(2016)3 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, anexă, pct. 10–12.